

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DERS MALZEMELERİNİN ÖNEMİ VE İŞLEVSEL DERS MALZEMELERİNİN NİTELİKLERİ

*Cihan ÖZDEMİR**

ÖZET

Yabancılara Türkçe öğretimi uygulamalarında, ders malzemelerinin çok önemli bir araç konumunda olduğunu düşünmek, abartılı bir değerlendirme olarak kabul edilmemelidir. Gerçekte, ders malzemeleri, genellikle, öğrencilerin alması gereken dil verileri ve sınıfta sergilenen dil çalışmaları için temel vazifesi görmektedir. Türkiye dışında Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler açısından bakıldığında da, ders malzemeleri, öğrencilerin, öğretmen dışında, Türkçe ile temaslarında önemli bir kaynak durumundadır. Söz konusu ders malzemeleri çok çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır: Ders kitapları, çalışma kitapları, okuma kitapları, ödev kâğıtları; işitsel-görsel nitelikte malzemeler ya da bilgisayar tabanlı materyaller vb. Buna ek olarak, öğretimde kullanım amacıyla tasarlanmamış dergi, gazete ve TV programları gibi kaynaklar da müfredat içinde bir rol oynayabilmektedir.

Dil öğretimi alanındaki kimi araştırmacılara göre, kullanıma arz edilen ve ticari amaçla hazırlanmış ders malzemeleri, öğreticilerin kişisel becerilerini azaltmakta, onları mesleki alanda düşünce üretme ve öğrencilerinin ihtiyaçlarına cevap verme imkânından yoksun bırakmaktadır. Ayrıca bu malzemeler, içerdikleri, yaşayan dilden uzak, yapay dil dolayısıyla, yanıltıcı da olabilmektedir. Kimilerine göre ise, ders malzemeleri, dil öğretiminde olumlu bir rol oynamaktadır. Örneğin bunlar, öğretmenlerin mesleki gelişimi bakımından yararlı ve öğrencilerin özerk öğrenme stratejileri geliştirmeleri açısından teşvik edici nitelikte olabilir.

Bu tartışmalar ve ders materyallerinin artışı göstermektedir ki sorun, öğretmenlerin ticari amaçla hazırlanmış dil öğretim malzemelerini kullanıp kullanmamaları değildir; asıl problem, bu malzemelerin nasıl bir yapıya sahip olması gerektiğidir.

Makalemizde, ders malzemelerinin yabancılara Türkçe öğretimindeki rolünü incelemeye çalışacağız. Makale, 2 bölümden oluşmaktadır. I. bölümde, Türkçe öğretiminde ders malzemesi kullanımına farklı yaklaşımlar üzerinde durulacak ve bu konudaki iki karşıt bakış açısı incelenecektir. II. bölümde ise, Türkçe öğretiminde kullanılacak ve sınıf içi öğrenme ortamını geliştirebilecek düzeydeki ders malzemelerinin sahip olması gereken nitelikler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe öğretimi, ders malzemeleri

* Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre Enstitüsü, El-mek: cihan_ozdemir@hotmail.com

THE IMPORTANCE OF TEACHING MATERIALS IN TURKISH LANGUAGE TEACHING AND THE REQUIRED QUALIFICATIONS OF THESE MATERIALS

ABSTRACT

It won't be an exaggeration to think that teaching materials are very prominent means in teaching Turkish to foreigners. In fact, the course materials serve as a basis for the language data which the students need to learn and also the language studies which must be applied in the classroom. When we look at the matter from the foreign students' perspectives who study Turkish language abroad, beside teachers, the teaching/learning materials are very important source for their language study. We can see these materials in various forms: Textbooks, workbooks, reading books, homework papers, audio-visual or computer-based materials and so on. In addition, the resources which are not designed for use of Turkish language teaching, such as magazines, newspapers and TV programs, can also play a key role in the curriculum.

According to some researchers, the course materials designed for commercial purposes reduce the teaching ability of language teachers and make them not to respond to the needs of their students. . In addition, the materials which contain an artificial language may be misleading the students. On the other hand, according to some linguists, the course materials can play a positive role in language teaching. For example, they can be useful in the professional development of teachers and encourage students to develop autonomous learning strategies.

These discussions and the increase of course materials show that the problem is not whether the teachers should use of language teaching materials prepared for commercial purposes or not. The real problem is what structure or qualities these materials should have.

In this article, we will attempt to study the role of teaching materials in teaching Turkish to foreigners. The article consists of two parts: We will look at approaches to using of teaching materials, and examine two opposite points of view in the first part. The required qualifications of the course materials which are used in teaching Turkish and are improved the learning environment in the classroom will be discussed in the second part.

Key Words: Turkish language teaching, instruction materials

I. Basılı Dil Öğretim Malzemelerinin İşlevleri

Önceden hazırlanmış ders malzemelerinin bir birey olarak öğrencinin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamayacağı kaygısı, bir grup ortamında öğrenci merkezli dil programlarını uygulamaya çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlardan biridir. Bu kaygıyı doğuran temel sebep, her bir dil grubunun özgün olduğu ve bir dil grubu için hazırlanmış bir ders malzemesinin başka bir grubunun dil öğrenimindeki ihtiyaçlarını karşılayamayacağı varsayımdır (O'Neill, 1982). Bu varsayımdan yola çıkılırsa, şu soruların cevaplarının da aranması gerekir: "Türkçe öğretim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013*

merkezlerindeki batılı ülkelerden gelen öğrenci gruplarıyla Türk cumhuriyetlerinden gelen Türk soylular ya da Arap ülkelerinden gelen öğrenci grupları için aynı ders malzemeleri kullanılmalı mıdır? Öğrencilerin dil öğrenimindeki gereksinimlerinin sınıf ortamının dışında da önceden tahmin edilebileceği varsayımı doğru mudur? Öğrenciler, aynı dili öğrenme ihtiyacı içinde olduklarına göre, aynı ders malzemeleri ve öğretim yöntemlerini kullanmak, herhangi bir sakınca doğurur mu?

Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sınıftaki kesin rolü konusunda Türkiye’de yapılan çalışmaların sayısının fazla olmadığı bilinmektedir. Ancak öğretim elemanları arasında yapılan tartışmalardan hareketle, bu konuda iki farklı görüşün öne çıktığı söylenebilir: Bunlardan ilkinde göre, yetkin öğretmenler, daima, belirli bir sınıfta hangi ders malzemelerini kullanacaklarını, bu malzemeleri nasıl ve nereden elde edeceklerini bilirler ya da bunları bizzat oluşturabilirler. Bu sebeple de onlar, gereksinim duymadıkları düşüncesiyle, sınıflarında, basılı ders kitapları kullanımı konusunda isteksiz davranırlar. Karşıt görüşü benimseyenler ise, basılı ders kitaplarını, alanın uzmanları tarafından belirlenmiş ideal müfredatları içeren ders malzemeleri olarak kabul eder. Ayrıca, Türkçe öğretim merkezlerinde görevli öğretim elemanlarının yıllar boyu süren ders malzemesi üretme çabaları ve bu malzemelerin maliyetleriyle karşılaştırıldığında, basılı ders kitapları tercihinin, daha ucuz olduğu görüşü de oldukça hâkimdir.

Açıkça ifade etmek gerekir ki, yabancılara Türkçe öğretimi alanında kullanılmak üzere hazırlanacak ders malzemeleri, yazarlarının Türkçe ve Türkçenin öğretimi konusunda sahip oldukları görüşlerin izlerini taşıyacaktır; dolayısıyla bu ders malzemeleri, Türkçe öğretiminde takip edilecek müfredatın belirlenmesi ve sınırlandırılması açısından da önemli bir rol oynayacaktır. Bu nedenle, bu malzemelerin yazarları, öğrenme ve öğretme tekniklerine ve bu malzemeleri kullanacakların şartlarına aşina olmalı; başarıyla uygulanabilecek bir içerik sunabilmelidir. Başka bir deyişle, öğretmenler ve onların deneyimleri, ders malzemesi üretiminde ve bu malzemelerin sınıfta kullanımında çok önemli bir role sahiptir. Bu yüzden, yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki en iyi yazarlar, muhtemelen alandaki öğretmenler arasından çıkacaktır. Bununla birlikte, bu konuda, deneyimin tek başına yeterli olmayacağını da kabul etmek zorundayız. Çünkü ders malzemesi yazarlarının, gerekli zaman ve teknolojiye ve bunları kullanabilecek ortama sahip olup olmamaları da sonucu etkileyecek faktörler arasındadır. Bir medya çağında yaşadığımızı unutmamamız gerekiyor; dolayısıyla, eğer yabancılara Türkçe öğretime ve Türkçe öğrencilerine değer veriliyorsa, hazırlanacak Türkçe öğretimi malzemelerinin de her bakımdan yeterli düzeyde olması gerekir. Günümüzde, masaüstü yayıncılık, kaliteli ve özgün ders malzemelerinin üretimini oldukça kolaylaştırmış durumdadır. Ne var ki, pek çok Türkçe öğretim elemanı, hala, görsel-işitsel dil malzemeleri (Türkçe öğrenenlerin sınıf dışında karşılaşacakları gerçek dünyayı yansıtan video, kaset ve bilgisayar programları vb.) oluşturmak için ne yeterli zamana ne de gerekli teknoloji erişimine sahiptir. Hâlbuki bu özgün ve kaliteli malzemelere sahip olmadan, öğrencilere, dilimizin de içinde yer aldığı kültürel zenginliğimizi aktarmak ya da onların müfredat dışında karşılaşacakları dil problemleriyle başa çıkmalarını sağlayacak yöntemler geliştirmek, epeyce zor olacaktır.

Şüphesiz, Yabancılara Türkçe öğretimi merkezlerinde ders kitabı kullanımının etkileri üzerinde daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır. Ancak şurası açıktır ki, uygun ders kitapları, deneyimsiz öğretmenlerin yabancılara Türkçe öğretimi ders müfredatının içeriğini tanımaları ve bu müfredatı farklı öğrencilere çeşitli düzeylerde öğretebilmeleri açısından çok yararlı olabilir. Nitekim, G.Ü. TÖMER örneği, bu düşüncüyü doğrular niteliktedir: Merkez’de 1994’ten 2000 yılına kadar, öğretim elemanlarının hazırladığı notlarla sınıflarda Türkçe öğretilmeye çalışılmıştır. G.Ü. TÖMER’de ders veren öğretim elemanlarınca hazırlanan ve 2000 yılında basılan “Yabancılar için Türkçe” öğretim setinin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, Merkez’in başarı grafiği süratle yükselmeye başlamıştır. Bu Türkçe Öğretim Merkezi’nin web sayfasında verilen bilgiye göre, Merkez, “ÖSYM tarafından her yıl yapılan TCS Türkçe

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

sınavlarında dokuz yıldır birinciliğini sürdürmektedir.” TCS Türkçe Sınavı, şüphesiz, Türkçe öğretiminde tek başına bir başarı ölçütü olarak düşünülemez; ancak yine de, bu Merkez’de ders kitaplarının kullanılmaya başlanmasından hemen sonra Türkçe öğretim düzeyinin yükselişini göstermesi bakımından kayda değer bir veri olarak kabul edilebilir.

Türkçe öğretiminde, basılı ders malzemeleri kullanmanın yararları incelenirken, gözden uzak tutulmaması gereken konulardan birisi de “öğretmen kitapları”dır. Bu tür kitaplar, yol gösterici nitelikleri, öğretim sürecini desteklemeleri ve öğrencilerin (özellikle deneyimsiz olanların) mesleki gelişimleri için bir araç olmaları açısından, oldukça önemli kaynaklardır. Şüphesiz, öğretmen kitaplarının bu faydaları, kullanılan ders malzemeleri ile ilgili gerekli ve yeterli bilgi; yapılması düşünülen faaliyetler için de açık ve anlaşılabilir gerekçeler içermeleri durumunda görülebilecektir. Türkiye’deki yayımlanmış ve halen kullanılmakta olan Türkçe ders kitapları setlerinin bazıları, öğretmen kitaplarını da içermektedir; bir kısmında ise, hala öğretmen kitapları yer almamaktadır. Özellikle, yeni hazırlanacak Türkçe ders malzemelerinin henüz hazırlık aşamasındayken düzenlenecek genel planda; öğrenci ders kitapları, çalışma kitapları ve diğer işitsel-görsel malzemelerle birlikte öğretmen kitaplarına da yer verilmelidir. Aksi takdirde, dil setinin öğeleri arasında koordinasyon bozulabilir ve dil setinin bütünlüğü zedelenebilir. Ayrıca, hazırlanan dil setini ilk defa kullanma durumunda kalacak deneyimsiz öğrenciler de sıkıntı yaşayabilirler.

Yukarıdaki saptamalardan yola çıkarak tekrar etmeliyiz ki, yabancılara Türkçe öğretimi alanında sorun, öğrencilerin hazır (yayımlanmış) ders malzemelerini kullanıp kullanmamaları değildir; çünkü özel ya da resmî dil öğretim merkezlerinin çoğunda artık bu tür ders malzemelerinin kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Bize göre alanın temel sorunu, öğretme ve öğrenme süreçlerine olumlu katkıda bulunabilmeleri için ders malzemelerinin hangi nitelikleri taşıması gerektiğinin tespitidir. Eğer ders malzemelerinin, işlevlerini, beklentilere uygun şekilde yerine getirmesi isteniyorsa, taşınmaları gereken bu temel niteliklerin de açıkça belirlenmesi gerekir kanaatindeyiz. Dolayısıyla makalemizin bundan sonraki kısmında, işlevsel ders malzemelerinin nitelikleri üzerinde duracağız.

II. İşlevsel Ders Malzemelerinin Nitelikleri

A. Ders Malzemelerinde Kullanılacak Dilin Özellikleri

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak ders malzemelerinin dili ile öğrencilerin dil düzeyi arasında tam bir uygunluk olmalıdır. Bunu sağlayabilmek için yazarlar, öncelikle, hazırladıkları malzemelerin hangi düzeyin hangi aşamasında kullanılacağını ve o aşamaya gelmiş olan öğrenci grubunun sözcük dağarcığı birikimini göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca, okuma, dinleme ya da izleme uygulamalarında kullanılacak malzemelerin dili, bu malzemelerde anlatılacak olay ya da durumların bağlamlarına, kişilerin özelliklerine uygun olmalıdır. Örneğin A.1 düzeyindeki bir öğrenci grubuna Türkçedeki “tanışma” biçimi anlatılacaksa ve bu amaçla yazar, okuma metninde iki ilköğretim öğrencisinin birbiriyle tanışma diyaloguna yer verecekse, bu metinde eğitilmiş ve yetişkin iki insanın böyle bir tanışmada kullanacağı sözcük kadrosunu kullanmamalıdır. Ya da diyelim ki "B2 Kuru"nda işlenecek bir öykü metninde, olup bitenler ve bunların gerçekleştiği zaman ve mekân hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadan, kişilerin sosyal ve psikolojik özelliklerini hiç tanımadan, o metnin gerçek anlamını kavramak mümkün değildir. Bu nedenle, kabul etmeliyiz ki, yabancılara Türkçe öğretimi alanında ders malzemeleri hazırlayan yazarlar kadar, uygulama alanındaki öğrencilerin de sınıfta kullanacakları ders malzemelerinin diline dikkat etmeleri gerekmektedir.

Dilin temel işlevi, insanlar arasında iletişimi sağlamasıdır. Bu işlevi sebebiyle de sosyal bir olgu durumundadır. Dolayısıyla, yabancılara Türkçe öğretilirken kullanılacak ders malzemelerinin dili, toplumumuzun kullandığı doğal dile uygun olmalıdır. Bu alanda ders malzemesi hazırlayan yazarlar, yapay bir dil yerine, yaşayan, yaygın biçimde kullanılan Türkçeyi tercih etmeli; Türkçe

Turkish Studies

öğretim merkezlerindeki yönetici ve öğretmenler de sınıfta kullanmak için, bu anlamda özgün ders malzemelerini seçmelidir. Doğrusu, öğretim ve öğrenim sürecinin temelini oluşturacak özgün ders malzemeleri hazırlamak, oldukça zordur. Nitekim mevcut basılı ders malzemeleri, söz konusu nitelikler açısından incelendiğinde, çeşitli gerekçelerle de olsa, zaman zaman yapay bir dil kullanıldığı görülmektedir.

B. Yabancılara Türkçe Öğretiminde İşitsel-Görsel Nitelikli Malzemelerin Önemi

Yabancılara Türkçe öğretimi alanının temel eksikliklerinden birisi de sınıflarda kullanılacak nitelikte, özgün, uygun kalite ve uzunlukta işitsel-görsel malzemelerin bulunmamasıdır. Hâlbuki bu tür malzemelerin öğrencilerin derse ilgi ve katılımını arttırması, öğretim ve öğrenim sürecini hızlandırması açılarından dil öğretiminde çok önemli bir işlevi vardır. Günümüzde, yüksek teknolojiyle hazırlanmış görsel malzemelerin kullanımı, gençlerin hayatında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Öğretim ve öğrenim sürecine etkileri açısından, görsel malzemelerin çekici ve zengin yapılarıyla karşılaştırıldığında, ders ve alıştırma kitapları oldukça sönük ve yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden, sadece ders ve çalışma kitaplarının kullanıldığı Türkçe öğretim merkezlerinde, öğrenim sürecinin çeşitli aşamalarında pek çok öğrencinin ilgi ve hevesini yitirdiğini görmek, çok da şaşırtıcı bir durum olmasa gerekir. Öte yandan, görsel alışkanlıkların gittikçe yaygınlaştığı bir dünyada, yabancılara Türkçe öğretmeye çalışan öğretmenlerin de bu olguyu fark ederek, görsel malzemeleri derslerinde kullanmak isteyecekleri açıktır.

İşitsel-görsel nitelikli ders malzemeleri, özgün ve dil bakımından doğal olma niteliklerini taşımalarının yanı sıra, sınıf içindeki uygulamalara ve etkileşime de imkân verebilmelidir. Aynı zamanda, bu ders malzemelerindeki sunumlar, ders saati uzunluğu ve öğrencilerin odaklanma süresinin sınırları açısından, elverişli olmalıdır. Sınıfta, uzun süreli görsel malzemelerin izlenmesi sırasında, öğrencilerin odaklanması zayıflayacak, almaları ve saklamaları beklenen bilgi miktarında bir düşüş gözlenecektir. Bu yüzden, yabancılara Türkçe öğretiminde, sınıf içinde kullanılması amacıyla hazırlanacak görsel malzemelerin söz konusu pedagojik ölçütlere uygun olmasına dikkat edilmelidir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız özelliklere göre hazırlanmış videoların öğrencilerin dil düzeylerine uygun sınıflarda kullanımı, eğitim-öğretim açısından, arzu edilen sınıf içi ortamın oluşmasına imkân verecektir. Bu tür malzemeler, Türkçe derslerinde, dilsel ve kültürel bilgi açısından, zengin bir öğrenme ortamı oluşmasına yardımcı olur. Görsel ve çoklu-ortam türünde malzemeler, öğretmen ve öğrencilere, dilin sözlü yanı kadar, sözsüz ve kültürel görünüşlerini de inceleme imkânı ve etkileşimin fiziksel bağlamı hakkında bilgi verir. Tonlama, el-kol hareketleri yüz ifadesi, vücut duruşu vb. ifade biçimleri, önemli iletişim yollarıdır. Bunlar, sadece, öğrencilerin karşı karşıya kaldıkları söze dayalı dili anlamalarına yardımcı olmakla kalmaz; aynı zamanda, öğrencilerin kavramak istedikleri anlam sisteminin de ayrılmaz parçasıdır. Gelişmiş görsel araçların sağladığı "yeniden oynatma" / "duraklatma" gibi seçenekler, gösterime herhangi bir noktada ara verme imkânı sağlayarak, öğrencilerin izlenenlerle ilgili çözümler yapmalarına ya da izlediklerinin karşılaştırmasıyla kültürler arası karşılaştırmalara girişmelerine yol açabilir. Hatta bu çözümler ve karşılaştırma çalışmalarını, sınıf arkadaşlarının kişisel özelliklerini ölçü olarak sınıfta kendi aralarında yapabilir ya da daha ileri gidip, edinmiş oldukları gözlemlerden yola çıkarak çevrelerindeki toplum üzerinde yoğunlaştırabilirler. (MacWilliam, 1986).

C. Okuma ve Yazma Öğretimi Açısından Ders Malzemeleri

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanacak kitaplardaki okuma parçaları, öğrencilere, bu tür metinlerin yapısını tanımaları ve benzer metinler yazabilmeleri için uygun örnekler durumunda olmalıdır. Bu sebeple yazarlar, daha hazırlık sürecinde, ders malzemelerinin "öğelerinin birbirini desteklediği ve tamamladığı bir bütün" özelliği taşıması gerektiğini ve örneğin sınıfta bir okuma metni üzerinde çalışılırken, aynı metnin yazma

Turkish Studies

çalışmalarında da bir model olarak kullanılabilceğini unutmamalıdır. Bunun yanı sıra, yazma çalışmalarında, öğrencilerden henüz karşılaşmadıkları yazılı türlerde uygulamalar yapmaları da istenmemelidir. Başka bir ifade ile, öğrenciler bir yazılı metnin yapısı üzerinde çözümleme çalışmalarına başlarken, daha önce benzer yapıdaki metinlerle karşılaşmış durumda olmalıdır.

Çoğunlukla, Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenme sürecindeki yabancı öğrenciler; dilbilgisi, yazım ve anlatım bozukluğu açılarından hata yapacakları endişesiyle, yazma çalışmalarından tedirginlik duyar. Öğrencilerin, yazı dilimizin bu yönlerini tanımaları ve yazma çalışmalarında başarılı olmak için uygun teknikleri öğrenip geliştirmeleri gerekir. Bu tür öğrencilerin söz konusu tedirginliği aşmaları ve yazılı anlatımda başarılı olmaları, genellikle, bir dizi uygulama sonunda ortaya çıkar: Öğrenciler, sırasıyla, üretim yapmaları beklenen yazılı türdeki örneklerin - biçimlerinden çok- anlamları üzerinde yoğunlaşan ön çalışmalar yapmış; daha sonra da türün kendine özgü biçimsel özelliklerini belirlemek için, benzer türdeki metinleri çözümlemiş olmalıdır. Yazacakları konuyla ilgili ön araştırmalar, okumalar ve sınıf içi tartışmalar yaparak kendi bilgi birikimlerini sağlamalıdır; bu şekilde hakkında yazabilecekleri bir konuya sahip ve o konuyla ilgili gerekli sözcük dağarcığını da elde etmiş olurlar. Ayrıca, öğrenciler, büyük ya da küçük gruplar halinde, ortaklaşa bir faaliyet yürütmelidir. Bu tür bir ortak çalışmanın yaratacağı tartışmalar, sınıfta yararlı bir etkileşim ortamının doğmasını sağlar ve öğrencilere yapacakları ödevle ilgili yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları konusunda, kendilerini yoklama fırsatı sunar.

Ç. Dil Kullanımında Özgüveni Geliştirmesi Açısından Ders Malzemeleri

"Dil" dediğimiz olgu ve onun kullanımı, hayatın zengin çeşitliliğine ve sayısız durumlara bağlı olarak şekillenir. Dolayısıyla, hiçbir Türkçe öğretim merkezi ya da kursu, öğrencilerin tüm dil ihtiyaçlarını önceden tahmin edemez. Bu nedenle, yabancılara Türkçe öğretimi alanında ders malzemeleri hazırlayanlar ve öğreticiler, öğrencilerin karşılaştıkları yeni durumlarda, öğrenmekte oldukları dilimizi kendi başlarına kullanabilmeleri için nasıl hazırlanmaları gerektiği konusunda etkili yollar araştırmalıdır. Önerilen ders malzemeleri ve alıştırmalar, esnek nitelikte olmalı ve öğrencilerde farklı bağlamlardaki başka metinlere taşınabilir beceri ve teknikler geliştirecek tarzda düzenlenmelidir. Ders malzemesi yazarları, söz konusu öğrenim sürecini teşvik etmek ve ihtiyacı olan öğrencilere ilave alıştırmaya yapma imkânı sağlamak amacıyla, birbirini izleyen bir dizi alıştırmaya önerebilir. Bu tür bir çalışma, öğretmenlere öğrencilerinin öğrenme düzeylerini anlama ve yetersiz olanlara dikkat edebilme fırsatı verir. Öte yandan, öğrenciler de sınıfta ürettikleri çalışmalarını gördüklerinden farklı öğrenme yolları keşfedebilir ve bunlardan uygun olanları sonraki uygulamalarında kullanabilirler. Ders kitaplarında, Türkçenin kendine özgü niteliklerini ve kültürel yönlerini belirgin biçimde ortaya koyma, öğrencilerin, öğrenme ortamı üzerinde daha fazla etkinlik kazanmalarını sağlar. Öğrencilerin özgüvenleri arttıkça, hem kendilerinin hem de başkalarının uygulamalarını daha gerçekçi biçimde değerlendirebilme becerileri de ortaya çıkar. Bu nedenle, ders malzemelerinde, öğrencilerin gelişimlerini yansıtacak ve onlara kendilerini değerlendirme imkânı yaratacak ödevlere yer verilmelidir.

D. Ders Malzemelerinin Hazırlanış ve Sınıfta Kullanılış Aşamalarında Öğrencilerin Bireysel Farklılıklarının Göz Önünde Bulundurulması

Dilin sosyal bir araç olduğu doğrudur; ancak "dil öğrenme" dediğimiz faaliyet, büyük ölçüde bireysel çaba ile sürdürülen bir süreçtir. Çünkü yabancı dil öğrenenler, söz konusu süreçte, yeni öğrenmeye başladıkları dille ilgili bilgileri, bireysel bir çaba sarf ederek, var olan kendi dil sistemlerine uyarlamaya çalışırlar. Bu yüzden, yabancılara Türkçe öğretenlerin, öğrencilerinin farklı kültürel değerlere, bireysel deneyimlere ve öğrenme yollarına sahip olacakları ve bu özelliklerini sınıfa taşıyacakları gerçeğini göz önünde bulundurmaları gerekir. Öğrencilerin sahip oldukları bu bireysel farklılıkların, sınıf içinde ya da dışında kendilerine yöneltilen bilgi girdilerini algılama miktarları üzerinde önemli ölçüde etkisi olmaktadır.

Turkish Studies

Bu açıklamalar ışığında, yabancılar için Türkçe ders malzemesi hazırlamayı düşünen yazarlar, öğrencilerin farklı arka planlara sahip olduğunu düşünmeli; bu farklılığın onların sınıfta kullanılacak ders malzemeleri karşısında farklı tepkiler sergilemelerine yol açacağını hesaba katmalıdırlar. Başka bir ifade ile yazarlar, öğrencilerin bireysel farklılıklarını, bir avantaj olarak kabul edip ders malzemelerini, dil öğretimi ve öğrenimi açısından önem arz eden, sınıf içi tartışmalara uygun nitelikte hazırlamalıdırlar. Bunun için de, ders malzemelerindeki metinler, titizlikle ve öğrencilerde ilgi uyandıracak biçimde oluşturulmalı ve bunlarda kültürümüzün yansıtılmasına çaba gösterilmelidir. Bu tür etkileşimler, kültüre ve dile dair öngörüler ile öğretmen ve öğrencilerin benimsedikleri farklı değer sistemlerinin belirgin hale gelmesine yardım eder. Bu varsayımlar ve değerler açığa çıktığında ise, sınıf içinde arzulanan tartışma zemini doğmuş olur. Bu sayede bir öğrenci, hem kendi kültürü ile Türk kültürü arasındaki farklılıkları görebilir hem de kendi kültürünü sınıf arkadaşlarının kültürleriyle karşılaştırabilme imkânı bulur.

Bu tür ders malzemelerini kullanmayı düşünen öğretmenler de bilgi aktarıcı olmaktan çok yorumlayıcı nitelikte bir yöntem uygulamayı tercih etmelidir. Böyle bir yöntem seçimi, onların, ellerindeki ders malzemesini, öğrenmenin gerçekleştiği bağlama –sınıfa, sınıftaki öğrenci profiline, öğrenme ortamına- uyarlayabilmelerini sağlar. Öğrenciler, birbirleriyle ya da öğretmenleriyle etkileşim fırsatı olmaksızın, Türk dili sistemi içinde anlamın nasıl iletileceğine dair kendi bireysel öngörülerini sınama, daha sonra bu sezgisel nitelikteki bilgileri sınıf arkadaşlarının anlayışlarıyla karşılaştırma şansı bulamazlar.

SONUÇ

Makalemizin I. Bölümünde, yabancılar yönelik Türkçe öğretiminde, önceden hazırlanmış öğretim malzemeleri kullanımının gerçekten işlevsel bir yanı olup olmadığı sorusuna cevap aramaya çalıştık. Bu alanda çalışanlar arasındaki iki farklı anlayışı özetleyerek, Türkçe öğretim merkezlerinde basılı ders malzemeleri kullanımının günümüzde gittikçe yaygınlaşmaya başladığını; dolayısıyla bu tür dil öğretim malzemelerinin kullanılıp kullanılmaması sorusunun artık geride kaldığını belirttik. Bu saptamadan sonra, Türkçe öğretimi alanındaki araştırmacı ve uygulayıcıların, hazırlanacak ders malzemelerinin nasıl bir yapı ve hangi nitelikleri taşıması gerektiği konularına odaklanmasının daha yararlı olacağı şeklindeki değerlendirmemizi ortaya koyduk.

Makalenin II. Bölümünde ise, yabancılar yönelik Türkçe öğretiminde kullanılacak ders malzemelerinin, işlevsel olabilmeleri için hangi nitelikleri taşımaları gerektiği konusundaki görüşlerimizi 5 madde halinde açıklamaya çalıştık.

KAYNAKÇA

- BARIN Erol. (2003). Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. Sayı: 13 (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı), s. 311–317.
- BAYYURT Yasemin. (2009). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür Kavramı ve Sınıf Ortamına Yansıması. Derya Yaylı, Yasemin Bayyurt (Editörler), *Yabancılara Türkçe Öğretimi: Politika Yöntem ve Beceriler*, (s.29–43), Ankara: Anı yayıncılık.
- BÖLÜKBAŞ Fatma ve KESKİN Funda. (2010). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metinlerin Kültür Aktarımındaki İşlevi. *Turkish Studies (International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic)*, Volume 5/4, s.221–235.
- KARABABA Candaş Canan Z. (2009). Teaching Turkish as a Foreign Language and Problems Encountered. *Journal of Faculty of Educational Sciences* (Vol. 42(2), pp. 265–277. Ankara: Ankara University.

-
- KUDAT Celal. (1996) Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metin Kullanımı. TÖMER Dil Dergisi, S. 43, s. 32.
- MACWILLIAM, I. (1986). Video and Language Comprehension. *ELT Journal*, 40(2).
- O'NEILL, R. (1982). Why Use Textbooks? *ELT Journal*, 36 (2).
- ÖZBAY Murat. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. *Türk Dili Dergisi*, S. 62, s. 112–119.
- RICHARDS, J. C. The Role of Textbooks in a Language Program. (From the personal website of Prof. Jack C. Richard: <http://www.professorjackrichards.com/wp-content/uploads/role-of-textbooks.pdf>), Erişim Tarihi: 18 Şubat 2013.
- TEMİZYÜREK Fahri. (2008). Cultural Aspects in Teaching Foreign Language. *Journal of Modern Turkish Studies*, 3(91).
- YAYLI Derya. (2009). Anadilinde ve Yabancı Dilde Okuma, Derya Yaylı, Yasemin Bayyurt (Editörler), *Yabancılara Türkçe Öğretimi: Politika Yöntem ve Beceriler*, (s.57–71), Ankara: Anı yayıncılık.
- YORULMAZ, B. (2000). Öğretmen ve Öğrenci Açısından Türkçe Öğretiminde Kitap ve Yöntem Sorunu. (III. Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu).